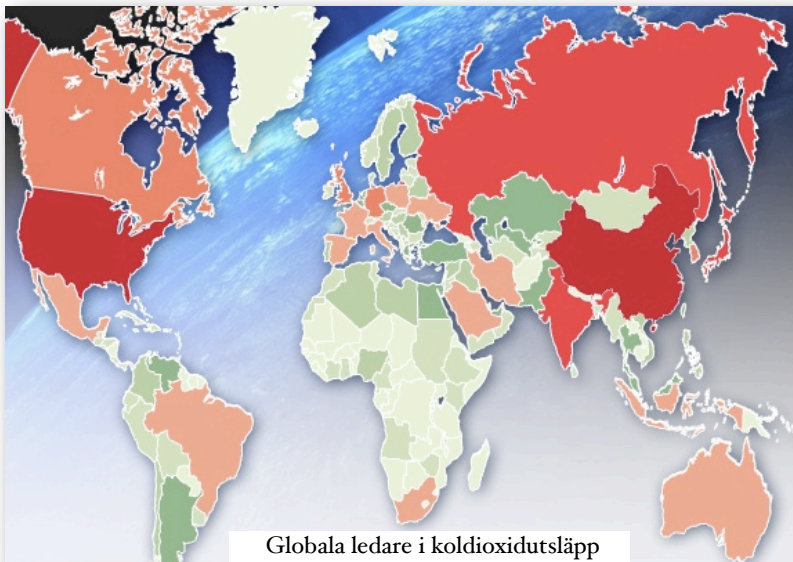

Norden och klimatpolitiken

Internationella klimatavtal

Mål: minska koldioxidutsläppen från miljöntals källor

Det övergripande syftet med internationella klimatavtal i FN:s regi är att minska utsläpp av växthusgaser och därmed förebygga människodrivna klimatförändringar. Utan internationella avtal finns det många länder som inte gör något alls. Men Norden och EU kan inte ensam lösa klimatkrisen. En central fråga vid klimattoppmötet i Köpenhamn (även kallat COP15, Conference of Parties, den 15:e partskonferensen) i december 2009, blir

därför att sätta ett pris på koldioxid. Kartan ovan visar vem som släpper ut mest koldioxid.

Sett till de totala koldioxidutsläppen står Kina, USA, Ryssland, Japan och Indien för majoriteten. Det ser annorlunda ut om man ser till utsläpp/capita.

Inför denna studieträff om "Internationella avtal", läs gärna Jägerhorns rapport "Makt och vanmakt i klimatförhandlingarna", sid 5-16 och 17-21.

Källa: Ft.com, Climate Change series

Första studieträffen

"Norden och klimatpolitiken" är ett studiematerial med fyra träffar som behandlar klimatpolitik ur ett nordiskt perspektiv. Materialet ingår i ett bildningsprojekt lanserat av Föreningen Norden, Studieförbundet Vuxenskolan och Global Utmaning med finansiering av Nordiska ministerrådet.

Den första studieträffen handlar om internationella avtal och presenterar ett par uppgifter att studera vidare. Välj själv vilka frågor du vill diskutera vidare i studiegruppen. Ett par utvalda uppgifter markerade med en asterix (*) fördjupas i e-kursen du finner på ArenaNorden.org.

Förutom studiematerialet "Norden och klimatpolitiken" finns studiematerialet "Norden och klimatet."

ORD ATT LÄGGA PÅ MINNET - KLIMATKOMPENSATION

Att frivilligt kompensera för utsläpp från egna aktiviteter kallas klimatkompensation. Det första steget är att kartlägga sina egna utsläpp. Det andra steget är att hitta sätt att minska sina utsläpp. Det tredje steget är kompensera återstående koldioxidutsläpp genom att köpa reduktionsenheter. En enhet

motsvarar 1 ton koldioxid. Climatecare.org är ett företag som erbjuder klimatkompensation av flyg, bilresor och hushållsel. För andra exempel, besök Energimyndigheten.se.

Källa: Energimyndigheten.se
Bild: Wikipedia Commons

LÄS PÅ OM KLIMATKONVENTIONEN OCH KYOTOPROTOKOLLET

Under FN:s konferens om miljö- och utveckling i Rio de Janeiro 1992 antogs FN:s ramkonvention om klimatförändringar "United Nations Framework Convention on Climate Change" (UNFCCC). Denna klimatkonvention trädde i kraft 1994 med följande innebörd:

“parterna till konventionen bör vidta förebyggande åtgärder för att förutse, förhindra eller minimera orsakerna till klimatförändringarna. De bör anta nationella program som innehåller åtgärder för att motverka klimat-förändringarna inom alla relevanta samhällsreformer omfattande alla växthusgaser samt samarbeta för att underlätta anpassning till ett förändrat klimat.”

Klimatkonventionen har undertecknats av mer än 200 länder. Målet är att stabilisera växthusgaserna i atmosfären på en nivå som förhindrar att jordens klimat påverkas på ett farligt sätt. Vad som är en farlig nivå är fortfarande under diskussion. Inom EU har man beslutat att ökningen av den

globala medeltemperaturen inte får överstiga 2 grader. Det kräver i sin tur en halvering av utsläppen till år 2050.

Kyotoprotokollet innehåller åtaganden för i-länderna att minska sina utsläpp av växthusgaser. Det sker i åtagandeperioder. I den första åtagandeperioden (2008-2012) har i-länderna förbundit sig att minska sina utsläpp med sammanlagt 5,2 procent. Om ett land inte uppfyller sina åtaganden flyttas överskjutande utsläpp till den andra åtagandeperioden (2013-2017), plus ett straff på 30% av sina egna åtaganden. Eventuellt mister landet även sin rätt till utsläppshandel.

En grundbult i Kyotoprotokollet är ett pålitligt system för att rapportera utsläppen. Det är något som diskuteras fortfarande. Stora utsläppare som USA och Kina har inte skrivit på Kyotoprotokollet, medan Ryssland har gjort det.

Källa: Naturvårdsverket, Klimatkonventionen och Kyotoprotokollet www.naturvardsverket.se

TA REDA PÅ VAD SOM HÄNDER INFÖR COP15 I KÖPENHAMN

FN:s klimatpanel "International Panel on Climate Change" (IPCC) menar att de globala utsläppen skall reduceras med 50% till 2050 och plana ut inom 10-15 år. Kring detta finns en politisk vilja på högsta nivå i de flesta länder. Men hård debatt är att vänta i utmaningen att begränsa utsläpp av drivhusgaser och leva upp till klimatpanelens riktlinjer.

Efter Kyotoprotokollet enades de flesta länder under COP13 i Bali år 2007 om att intensifiera förhandlingsprocessen inför COP14 i Poznan, Polen, och COP15 i Köpenhamn. Målet var att lägga grunden för en långsiktig vision för de globala utsläppen med fyra byggstenar i ett kommande klimatavtal:

1. Reduktion av utsläpp
2. Anpassning till klimatförändringar (med stöd till utvecklingsländer)

3. Mekanismer för tekniköverföring
4. Finansiering

Tanken är att skapa ett paket med konkreta alternativ under 2008, idéernas år, medan 2009 är förhandlingarnas år. Många frågor dyker upp. Vem visar ledarskap? Hur finansierar man ett avtal? Vad vill USA och Kina? Hur differentierar man mellan utvecklingsländerna? Och på ett lokalt plan: vilka frågor driver olika miljöorganisationer och företag?

Följ den nordiska klimatdebatten på ArenaNorden.org. Skriv inlägg på de nyheter som presenteras dagligen. Formulera din åsikt i klimatfrågan från ett nordiskt perspektiv.

Finns det andra organisationer och kampanjer du kan delta i som du känner till? Delta i debattforumet på ArenaNorden.org och dela med dig av dina erfarenheter och tips.

Källa: Danska klimat- och energiministeriet

ORD ATT LÄGGA PÅ MINNET - KLIMATPROTEKTIONISM

Varors koldioxidinnehåll förs redan fram som ett argument i världshandeln, bland annat av Frankrike och USA. Tanken är att införa en importavgift för varor som inte straffas av en koldioxidavgift i hemlandet. Frankrikes premiärminister Francois Fillon menar att ett globalt avtal med specifika kvoter per industrisektor vore idealet. Går inte det kan importavgifter bli konsekvensen.

Källa: Jägerhorn, Makt- och vanmakt i klimatförhandlingarna. Bild: Wikipedia Commons

* UNDERSÖK VAD KLIMATFÖRHANDLINGARNA (COP15) INNEBÄR I PRAKTIKEN

Klimatförhandlingarna i Köpenhamn 2009 medför ett antal utmaningar och förslag på åtgärder. Här följer ett axplock av dessa som Inger Jägerhorn listar i rapporten "Makt och vanmakt i klimatförhandlingarna":

Utmaning 1 - utsläppsmål

Utsläppsmålen behöver vara verifierbara och bindande med sikte på 2020 och 2030. Att ersätta dem med löften och 2050 räcker inte. Gärna att Kina och Indien accepterar nationella utsläppsmål och har system på plats för att mäta utsläppen. Här kan EU:s existerande regelverk för utsläppshandel graderas upp till ett globalt system.

Utmaning 2 - tekniska lösningar

Tekniska lösningar räcker långt, men inte hela vägen. Därtill behöver de finansieras. Här spelar Världsbanken en viktig roll, särskilt vid tekniköverföring till u-länder. Korrupktion, finansskris och patentintrång är några av hindren. Om u-länder kan motprestera genom att satsa på förnybar energi, effektivisering och samhällsplanering skulle det hjälpa.

Utmaning 3 - förhandlingstekniska lösningar

Kan klimatfrågan flytta in i nya förhandlingsarenor efter Köpenhamn, till exempel UNEP, G-8 och WTO? Finns det ett sätt att jämföra åtaganden i länder med olika förutsättningar, som t ex Japan och Indien? Kan garantier utfästas mot "klimatdumpning", dvs att industrier flyttar ut sin verksamhet i länder som inte har några åtaganden, som Kina och Indien idag?

Utmaning 4 - energisparlösningar

Energisparåtgärder är ett effektivt och billigt sätt att tackla klimatfrågan, kollektivtrafik likaså. Kärnkraft och hybridbilar är exempel på lösningar som släpper ut mindre koldioxid, men skapar andra problem som kärnkraftsavfall och behov av biobränsle. Vidare har världen enorma kolresurser som är lättåtkomliga. Det gör kol billigt. Hur hanterar vi utsläppen?

Källa: Inger Jägerhorn, "Makt och vanmakt i klimatförhandlingarna"

Vad som behöver göras kan formuleras i ett par åtgärder, som på intet sätt är heltäckande:

Sätt pris på koldioxidutsläppen.

Sätts priset tillräckligt högt i USA och EU drivs utvecklingen bort från fossila bränslen och mot ökad energieffektivisering.

Få med Kina och USA på tåget.

Klimatavtalet blir verkningslöst utan "de två stora" som står för 40% av koldioxidutsläppen.

Fossila bränslen = säkerhetsrisk

Redan idag används olje- och gasleveranser som politiskt påtryckningsmedel. Detta kan, tillsammans med höga oljepriser, påskynda övergången till förnybar energi.

Lyft fram besparingspotentialen.

Leta 'negawatt' framför 'megawatt'. Klimatinvesteringar sparar både pengar och miljö.

Satsa på kollektivtrafiken.

Fler flyttar till städerna. Det skapar underlag för samåkning.

Hantera övergångslösningar

Kolsänkor som 'begraver' koldioxidutsläppen från industrin fördröjer övergången till förnyelsebar energi. Att förhindra uppkomsten av avfall är mest hållbart i längden.

Tänk funktion framför produkt.

I tjänstesamhället kanske vi hyr mer än äger våra produkter?

* TA REDA PÅ VILKA NYA GRÖNA JOBB SOM PLANERAS I DIN KOMMUN

Den dubbla utmaningen är att både vända koldioxidutsläppen och skapa jobb för en halv miljard unga i världen (om 10 år). Samtidigt har vi 1,3 miljarder människor som lever på 2 dollar, eller mindre, om dagen. De sektorer där nya gröna jobb skapas, förväntas bli förnybara energi och återvinning, liksom hälsovård, vattenförsörjning, energieffektivitet, hållbara transporter, hälsovård och miljöteknik.

Källa: UNEP & ILO, 'Green Jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world'; DN; Bild: thefilevault.co.uk

* STUDERA HUR KLIMATFRÅGAN MEDFÖR NYA SPÄNNINGAR I VÄRLDEN

Att få till stånd ett nytt klimatavtal handlar inte bara om att stävja klimatförändringarna till en hanterlig nivå, utan handlar också om att

I Bangladesh, ett av världens mest tätbefolkade länder, ökar risken för kustnära översvämningar. Det kan tvinga 30 miljoner människor på flykt i en nation redan hemsökt av ökat politiskt våld och religiös fundamentalism.

förhindra massflykt, fattigdom och väpnade konflikter. Förändrade väderförhållanden kan ge:

- i) omfattande matbrist i utvecklingsländer och epidemier,
- ii) massförflyttningar av människor om skörden slår fel, och
- iii) massflykt från kustområden på grund av ökad havsnivå.

Omfattningen av dessa katastrofer är föremål för diskussion, men om bara en av dem slår in står vi inför en betydande säkerhetsrisk.

Klimatförändringarna kommer att slå hårdast mot utvecklingsländer med en infrastruktur sämst lämpad att hantera extremt väder. Påfrestningar späder i sin tur på befintliga problem som ekonomisk instabilitet, spänningar mellan folkgrupper och stöd för terrorism i instabila länder med anti-väst sympatier. Att väst orsakat det extrema vädret är inte helt taget ur luften, eftersom väst står för 80% av de historiska utsläppen av koldioxid.

År 2007 presenterade 11 pensionerade generaler en rapport för president Bush om risken för krig i kölvattnet av klimatförändringarna. År 2009 slår USA:s naturvårdsmyndigheten fast att klimatfrågan är en hälsorisk.

Källa: Ft.com, Climate Change series

EN PROVOKATION FRÅN TÄLLBERG FOUNDATION EFTER COP14 I POZNAN

Sedan Kyotoprotokollet skrevs på 1997 har utsläppen av växthusgaser ökat med 1,3% under 1990-talet och med 3,3% under 2000-2006. Situationen är inte under kontroll, hävdar tankesmedjan Tällberg Foundation i ett upprop. Provokationen utgår från fyra teser:

- 1) Kapaciteten hos det globala ekosystemet behöver bibehållas för att fortsätta absorbera växthusgaser (t ex haven). Det gäller också att undvika att återkopplingar i ekosystemet accelererar global uppvärmning (t ex Arktis).
- 2) Mål för utsläppsminskningar av växthusgaser och andra policyinstrument måste spegla den senaste klimatforskningen från oberoende källor. Åtgärder för att motverka klimat-

förändringarna måste baseras på metoder för riskhantering som styr bort från vändpunkter i klimatet, sk "tipping points".

3) Etik och rättvisa måste vara kärnan i arbetet med att motverka global uppvärmning. Utan global rättvisa blir motåtgärderna delvisa och otillräckliga.

4) För att klimatavtalet efter 2012 skall bli effektivt måste det allmännas bästa sättas före nationella intressen. Därtill behöver klimatavtalen följas upp, vilket inte alltid varit fallet på miljöområdet tidigare.

Sök på internet om "The Tällberg Provocation" och läs mer om budskapet till de som förhandlar om klimatavtalet efter år 2012.

ORD ATT SVÄNGA SIG MED I SAMTAL MED KLIMATFÖRHANDLARE

Mildra ('mitigate')

Inriktar sig på att motverka orskerna till klimatpåverkan; koldioxidutsläpp från mänskliga aktiviteter. Till exempel genom förnybar energi och kolsänkor i skog, hav och mark.

Anpassa ('adapt')

Inriktar sig på att hantera konsekvenserna av klimatförändringarna, som att bygga vallar mot stormar och höjd havsnivå.

Planerad anpassning (politiken styr)

Resultatet av avsiktliga beslut, som att låta offentliga institutioner ta initiativet genom att informera och skapa tillgång till resurser och en långsiktig handlingsplan.

Autonom anpassning (marknaden styr)

Resultatet av anpassningar på vägen, som ett svar på ändrade förhållanden, utan en övergripande plan eller politiska beslut.

Källa: Ft.com, Climate Change series.

FARHÅGOR INFÖR KLIMATFÖRHANDLINGARNA

Klimatförändringen är kanske det allvarligaste hotet mänskligheten har stått inför. Även om ett bindande globalt klimatavtal i Köpenhamn inte löser alla problem, är det en viktig markering av vad som behöver göras. Att få ett avtal till stånd är långt ifrån enkelt. Här följer ett par vägbulor:

- Klimatavtalet i Köpenhamn fördröjs och urvattnas.
- Klimatavtal uppnås, men har för många undantag, särskilt gällande elintensiva industrier som stål, aluminium, bygg och papper.
- Klimatavtal uppnås men handlar om för många frågor, som demokratifrågor och villkorat bistånd, att avtalet blir irrelevant.
- Med världskonjunkturen faller villigheten att satsa tillräckligt på anpassning inför klimatförändringarna. Kopplas klimatfrågan till massarbetslöshet kan opinionstrycket avta. Å andra sidan snurrar de ekonomiska hjulen långsammare, vilket minskar trycket på miljön.
- Klimatet behandlas som en särfråga för miljöministrar och integreras inte i alla politikområden och samhällssektorer.

Ingen vet idag hur snabba klimatförändringarna blir, eller hur omfattande effekterna är. Många hävdar dock, som den brittiska ekonomen Nicholas Stern i sin uppmärksammade rapport från 2006, att alternativen blir färre och mer kostsamma ju längre vi väntar att göra något åt saken.

Källa: Inger Jägerhorn, Makt och vanmakt i klimatförhandlingarna, Föreningen Norden/Global Utmaning,

DISKUTERA KLIMATFÖRHANDLINGARNA EFTER POZNAN

Klimat- och energifrågan är en rejäl utmaning, men också en möjlighet att skapa något nytt, som vid varje omvälvande förändring i samhället. Världssamfundet har tacklat omöjliga frågor förut, som ozonhål, apartheid, kärnvapen och världskrig. Om vi tänker på hur vi vill ha det drar vi vårt strå till stacken. Där vi fokuserar dit går energin. Bry dig inte om att du borde kunna en massa.

Kör på. Fråga dem som vet. Fråga, fråga, fråga.

Diskutera i gruppen:

Spår 1: Vad har hänt sedan klimatförhandlingarna i Poznan i december 2008? Vad kom man fram till då? Vad behöver göras fram till klimatförhandlingarna i Köpenhamn i december 2009?

Spår 2: Om du fick en påse pengar att investera i klimatsmarta lösningar för din (nuvarande/tidigare/ny) arbetsplats räkning, som betalar sig på ett par års sikt, vad skulle du göra då? Hur skulle du göra konkret för att klimatkompensera din arbetsplats eller dina flygresor?

Bild: Wikipedia Commons

www.arenanorden.org

ARENA NORDEN

På www.arenanorden.org kan du lära dig mer om Norden och klimatpolitiken. Här hittar du mer material och länkar, samt aktuella nyheter på klimatområdet. Du har även möjlighet att ställa en fråga till vår expertgrupp, om det är något du och dina vänner i studiecirkeln funderar över och som ni inte kan hitta något svar på själva. Välkommen in!

E-KURS

Studiematerialet är kopplat till en e-kurs för att underlätta diskussioner mellan nordiska vänner. Den digitala e-kursen kan med fördel köras parallellt med studiematerialet. Här presenteras rörliga bilder, fördjupande länkar och möjlighet att ge skriftliga kommentarer. En gång i veckan hålls en telefonkonferens. För mer information, se www.arenanorden.org.

Bild: Stadshuset i Reykjavik, Samrag on Flickr (CC)

KÄLLOR

Energimyndigheten.se

Danska klimat- och energiministeriet

ENTRI (Environmental Treaties and Resource Indicators)

<http://sedac.ciesin.org/entri/>

Ft.com - Climate change series

Inger Jägerhorn, Föreningen Norden/Global utmaning. Makt och vanmakt i klimat-förhandlingarna

Johan Rockström; Sweden's leadership in a climate constrained world, SEI.se

UNEP & ILO, 'Green Jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world

LÄNKAR

COP15 Copenhagen 2009

www.cop15.dk

European Environment Agency

www.eea.europa.eu

forskning.se

havet.nu

Norden.org

Norden.se

Internationella avtal

Här följer några viktiga internationella avtal inom miljöområdet. Urvalet har skett utifrån aktivitetsnivå, global relevans och hur många länder som skrivit på (typiskt mer än 80).

Basel-konventionen (miljöfarligt avfall)

Konventionen om biologisk mångfald (CBD)

Konventionen om internationell handel med utrotningshotade djur (CITES)

Ramsar-konventionen (utvalda våtmarker)

FN:s konvention för att bekämpa ökenspridning

Kyotoprotokollet (klimatförändringarna)

FN:s ramkonvention om klimatförändringarna (FCCC)

Montreal-protokollet (ozonlagret)

Källa: *Environmental Treaties and Resource Indicators (ENTRI)*

Nyckelaktörer i Köpenhamn 2009

USA:s president
Barack Obama

Kinas president
Hu Jintao

EU-kommissionens ordförande
José Manuel Barroso

Bild: Wikipedia Commons